

Dušan Janák zaujal členy Slovenské akademie věd přímo na půdě této instituce

Autor: Martin Kůs

BRATISLAVA, OPAVA - Zaujmout členy Slovenské akademie věd přímo na půdě této instituce a rozpoutat mezi nimi diskusi. To se v předvánočním čase loňského roku povedlo PhDr. Dušanu Janákovi, PhD., z Centra empirických výzkumů Fakulty veřejných politik Slezské univerzity v Opavě.

Opavský sociolog společně s kolegou Mgr. Robertem Klobuckým PhD. (Sociologický ústav Slovenskej akadémie vied), přednesli na semináři v Bratislavě svůj příspěvek "Obsahová analýza Sociológie a Sociologického časopisu 1990 – 2003".

„Byl jsem až zaskočen, jak náš poměrně tematicky úzký příspěvek akademici a další hosté přijali, jak je zaujal a byl důvodem k odborné diskusi mezi nimi, která trvala jednou tak dlouho, než samotná předchozí přednáška. Domnívám se, že důvodem k tomu bylo, že jsme prezentovali oblast, která zaujala všechny přítomné akademiky, ať už se tímto konkrétním tématem zabývají nebo ne,

ale každého se to nějak osobně dotýká,“ míní Dušan Janák, který zdůraznil, že největšími diskutéry byli emeritovaní akademici, kteří jednotlivé proměny sociologie a vědy na ni zažili. Právě tyto bezprostřední reakce a komentáře byly mimořádně zajímavými reflexemi pro oba přednášející.

Předmětem vědeckého zájmu byly dva nejprestižnější odborné sociologické časopisy vycházející v České a Slovenské republice. Jejich obsah oba badatelé analyzovali a srovnávali dle různých kritérií a tím poukázali na to, jak se sociologie vyvíjí v Čechách a na Slovensku, v čem je tento vývoj totožný a v čem naopak rozdílný. Soustředili se na témata článků, příspěvků a polemik, jak jejich náměty přetrvávají či se mění, proč jejich četnost narůstá nebo klesá, věnovali se autorské struktuře a celé řadě dalších hledisek.

Jedním z takových zjištění bylo, že na stránkách hlavního oborového časopisu se téměř neřeší otázky sociální patologie, že politická sociologie se téměř výhradně omezuje na analýzy voleb a volebních výsledků a naprosto chybí hlubší analýzy moci. „Každé srovnání je zajímavé a tady jsme s Robertem nutně otevřeli otázku: Proč je u národů, které vlastně šly společnou cestou, tato reflexe tak odlišná? Například ve slovenském časopisu převládala tematika socializace venkova a úplně se vytratila témata sociální struktury a sociální stratifikace. My jsme si k tomu stanovili jakousi hypotézu, která se nám následně i potvrdila. Protože se jednalo o výrazně ideologické téma, na Slovensku lidé od něj utekli. Zatímco tady v Česku se k němu vrátil Pavel Machonin, který sice musel po roce 1968 z rozhodnutí mocných dočasně uplatňovat své intelektuální schopnosti v drůbežárně, ale po svém návratu do sociologie kontinuálně navázal právě na svoji práci ze šedesátých let,“ popisuje Dušan Janák. Za zajímavé označil například zjištění a rozdíly, jak přetrvávají témata z dob první republiky či třeba to, jak spolu Češi a Slováci spolupracovali, jak se čeští autoři objevovali ve slovenském časopisu a slovenští v českém – jen pro zajímavost, těch českých na Slovensku bylo nepoměrně více, než slovenských v Čechách – či jací jiní evropští sociologové se prezentují jako autoři atd. „Ukázalo se, že pro české i slovenské sociology byli atraktivnější „bohatí kamarádi“ ze západu než kolegové ze zemí střední Evropy, přesto, že vývoj těchto zemí byl prakticky totožný s naší. Proč se nespolupracuje s lidmi z Maďarska nebo Polska, proč se víc kooperuje s Holanďany nebo s Američany?“ pokládá další otázku doktor Janák. A vzápětí přichází i s odpovědí: „Podle nás i ve vědě jde o prestiž, moc a peníze, proto je lepší kamarádit s bohatým západem, než stejně chudým východem.“

Protože otázek a odpovědí bylo opravdu hodně, shrnul pro nás výzkum a jeho výsledky: „V zásadě se to dá shrnout do dvou rovin – tou první je česko-slovenské srovnání a tou druhou historické srovnání v období zhruba pětasedmdesáti let existence časopisů, tedy porovnat časopis v období od tzv. první republiky až po současnost,“ říká k práci Dušan Janák. Podle něj ale tento výstup není ani tak zajímavý z pohledu plynoucích let, jako především z pohledu měnících se politických režimů a jejich vlivu na dobovou sociologii, která, na rozdíl např. od matematiky či fyziky, má přímou vazbu na tyto proměny a každá taková změna se do jejího výrazu projevila.

„Sociologie je takovým lakmusovým papírkem, který se mění podle okolního prostředí. A my vlastně hledáme i odpověď na otázku, co ta která proměna papírku vlastně znamenala,“ vysvětluje opavský sociolog. Jedná se tu také o vzájemné propojování sociologie a politiky, konec konců i T. G. Masaryk či Edvard Beneš byli nejprve sociologové a až posléze se vydali na dráhu politiků. Ve své době tak sociologie patřila k módnímu trendu společnosti a tito státníci jí dodávali symbolický status velmi prestižní disciplíny. Podobně, jako tomu bylo i s jinými společenskými záležitostmi, po roce 1948 byl v Československu význam sociologie komunisty úmyslně potlačován, v šedesátých letech nastala obroda, kterou zastavila ideologizace let Husákovy normalizace... Pak přišel listopad 1989 a s ním se znovu sociologie dostala na významnější světlo, odbourala se od vlivů politiky, i když musíme přiznat, že i nadále je mezi sociologií a politikou nepopiratelná souvislost. To by podle Dušana Janáka bylo nejen na samostatnou přednášku, ale možná i na celý nový výzkum. Už proto, že u většiny těchto proměn nestáli ani tak samotní sociologové, jako lidé z jiných oborů podle své doby např. marxističtí filozofové, ekonomové atd.

přednáší také pro opavské studenty. Podobně jak pro Dušana, je i pro Roberta spolupráce velmi zajímavou praxí:

Spolupráce Dušana Janáka, zabývajícího se společnostmi zemí střední Evropy, s Robertem Klobuckým trvá už čtyři roky. Seznámili se při Janákově studijním pobytu v Bratislavě a později je pracovní svedlo řešení projektu Visegrád: myšlení, struktura, transformace. Pojí je nejen zájem o téma, ale také účast na různých konferencích, publikační činnost a další. Slovenský sociolog

„Já se zabývám historií společensko-vědného myšlení zemí střední Evropy, Dušan se zajímá o sociální struktury v těchto zemích. Vzájemně se tak dobře doplňujeme, což je velmi přínosné nejen pro nás, ale také pro naše studenty. Myslím, že tyto mezinárodní kontakty dávají naší práci nový rozměr, jsou obohacující a přinášejí podněty, jak se věci dají dělat jinak a možná i lépe. Já jezdím celkem často do Opavy a Dušan zase na Slovensko, takže tato spolupráce velmi dobře funguje,“ soudí o společné práci Robert Klobucký, kterého jsme zastihli na půdě Fakulty veřejných politik, kde právě společně s kolegou Bohumilem Búzikem přednášel opavským studentům.

K prezentaci na půdě Slovenské akademie věd pak říká: „Naše téma zaujalo širokou komunitu vědců společenských disciplín, což je úžasná věc. Kladně hodnotili právě fakt, že naše práce nebyla jednostranná, tedy že jsme souběžně analyzovali jak český, tak slovenský časopis a studie přinesla nejen zajímavá zjištění, ale také mimořádně zajímavé porovnání, které zatím nikdo nedělal. Na obou stranách dosud chyběl onen kontext, který by mohl k podobnému hodnocení posloužit. Dušan tomu všemu ještě přidal další rozměr, když podobně zpracoval i předválečné a poválečné časopisy a ukázal, jak se sociologie vyvíjela v čase. Akademici byli spokojeni a my samozřejmě také,“ končí Robert Klobucký.

Bc. Martin Kůs, vztahy s veřejností

Slezská univerzita v Opavě

Olbrichova 25, 746 01 Opava

telefon: 739 720 126, e-mail: martin.kus@slu.cz

Slezská univerzita v Opavě vznikla po listopadu 1989 nejprve jako dvě fakulty Masarykovy univerzity v Brně a následně Zákonem České národní rady z 9. července 1991 pak z těchto dvou fakult vznikla Slezská univerzita se sídlem v Opavě. Jedná se o veřejnou vysokou školu sídlící v Opavě a Karviné. V současné době má čtyři součásti: Filozoficko-přírodovědeckou fakultu v Opavě, Obchodně podnikatelskou fakultu v Karviné, Fakultu veřejných politik v Opavě a Matematický ústav v Opavě. Na ústavech, katedrách a specializovaných pracovištích univerzity v současnosti studuje na osm tisíc posluchačů.

Více o univerzitě a dění na ní najdete na www.slu.cz a www.inoviny.slu.cz